

19.10.2023

POL-2023-68548

Giltighetstid  
1.11.2023 - 31.10.2028

Författningsgrund  
Polisförvaltningslag (110/1992) 4 §

Ändrar/Upphäver  
POL-2019-65174, 28.4.2020  
Beslutsprocess vid förundersökning

Målgrupper  
Polisen

---

## Prioritering och beslutsfattande vid förundersökning

### Innehåll

|                                                                                                    |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Prioritering och beslutsfattande vid förundersökning .....                                         | 1  |
| 1 Anvisningens syfte och mål .....                                                                 | 2  |
| 2 Allmänt om prioritering av brottmål .....                                                        | 2  |
| 2.1 Bedömning av angelägenheten .....                                                              | 3  |
| 2.2 Förundersökning som ska göras skyndsamt .....                                                  | 5  |
| 2.3 Förundersökningsåtgärder som ska inledas utan dröjsmål/omedelbart .....                        | 7  |
| 2.4 Övriga prioriteringsgrunder/slutförande av förundersökning .....                               | 8  |
| 3 Undersökningsledarens beslutanderätt .....                                                       | 9  |
| 4 Förundersökningssamarbete .....                                                                  | 11 |
| 5 Beslutsfattande om när förundersökning ska göras .....                                           | 12 |
| 5.1 När förundersökning ska göras och utredning av förutsättningarna för förundersökning .....     | 12 |
| 5.2 Avstående från att göra en förundersökning enligt grunden inget skäl att misstänka brott ..... | 14 |
| 5.3 Förbjuden bedömning av bevis vid ett beslut om inget skäl att misstänka brott .....            | 15 |
| 6 Begränsning av förundersökning .....                                                             | 16 |
| 7 Beslutsfattande som gäller förundersökning .....                                                 | 18 |
| 7.1 Undersökningsledarens beslut i fråga om ett obetydligt brott .....                             | 18 |
| 7.2 Nedläggning av förundersökning enligt grunden inget brott .....                                | 19 |
| 7.3 Förbjuden bedömning av bevis enligt grunden inget brott .....                                  | 20 |
| 7.4 Avbrytande av förundersökning .....                                                            | 20 |
| 7.5 Beslut i enlighet med 10 kap. 2 § och 4 § i förundersökningslagen .....                        | 21 |
| 7.6 Uppskjutande av förundersökningsåtgärder .....                                                 | 22 |
| 8 Förundersökningsbeslut och motiveringsskyldighet .....                                           | 23 |
| 9 Skriftligt beslut .....                                                                          | 24 |
| 10 Undersökningsledarens beslut .....                                                              | 25 |
| 11 Efterhandsprövning av beslutsförfarandets lagenlighet .....                                     | 26 |

## 1 Anvisningens syfte och mål

Syftet med anvisningen är att fastställa grunderna för prioritering vid förundersökning, förenhetliga beslutsfattandet vid förundersökning i hela landet och förbättra kvaliteten i beslut och säkerställa beslutens likvärdighet.

Det föreskrivs inte närmare om prioritering i förundersökningslagen. Syftet med denna anvisning är att förtydliga de omständigheter som beslutsfattaren bör vara medveten om och beakta när förundersökningar och förundersökningsåtgärder ställs i angelägenhetsordning och när de ser till att förundersökningen genomförs skyndsamt. Med stöd av den gällande lagstiftningen har lagstiftaren också särskilt fastställt vissa brottstyper för vilka förundersökningen ska göras skyndsamt. Annars påverkas angelägenheten allmänt bland annat av brottmålets allvarighet, skadliga effekt, art och omfattning samt intresse av att utreda det och övriga omständigheter som ska beaktas i samband med helhetsbedömningen.

I denna anvisning har prioriteringen vid förundersökning indelats i 1) förundersökningar som har stadgats att göras skyndsamt, 2) förundersökningsåtgärder som ska inledas utan dröjsmål/omedelbart och 3) övriga prioriteringsgrunder/slutförande av förundersökningen. Inledningen syftar till att förtydliga det att en del av förundersökningarna har stadgats att göras i sin helhet som brådskande, i vissa brottmål betonas förundersökningsåtgärder som ska inledas utan dröjsmål exempelvis för att skydda offret och säkra bevisningen även om slutförandet av förundersökningen skulle ta tid på grund av undersökning av andra brottmål, och som tredje fall betonas grunderna för slutförande av förundersökningen.

## 2 Allmänt om prioritering av brottmål

Enligt 1 kap. 6 § 2 mom. i polislagen (872/2011) ska polisen utföra sina uppgifter effektivt och ändamålsenligt. När förhållandena kräver det ska uppgifterna ställas i viktighetsordning.

I 3 kap. 11 § i förundersökningslagen (805/2011) föreskrivs om hur snart förundersökning ska göras. I princip ska förundersökning göras utan ogrundat dröjsmål. Det är dock inte möjligt att ställa någon allmän maximtid för längden av en förundersökning, och en godtagbar längd i ett enskilt fall beror på särskilda drag av ärendet som undersöks såsom dess art och omfattning.<sup>1</sup>

I förundersökning av allvarliga brott understryks särskilt undersökningens art, och det är helt godtagbart att förundersökning av exempelvis brott som är svåra att utreda eller omfattande helheter kan ta tid trots att åtgärder vidtas skyndsamt, för att bevisningen som behövs för åtalsprövning ska kunna inhämtas.

---

<sup>1</sup> EOAK/1084/2019, EOAK/3462/2019 Avgöranden av klagomål; Förundersökningar som gäller barn ska göras utan dröjsmål

Utifrån avgöranden vid laglighetsövervakning har förundersökningens godtagbara längd övervägts bland annat med beaktande av dess art, omfattning och individuella särdrag. Även andra faktorer vid förundersökningen, såsom tillgängliga utredningsresurser och polisens möjlighet att ställa sina uppgifter i en angelägenhetsordning har i verkligheten en inverkan på förundersökningens längd. I praktiken har laglighetsövervakningen i sista hand övervägt om en förundersökning har pågått för länge.<sup>2</sup>

När omständigheterna förutsätter det får förundersökningsåtgärderna ställas i angelägenhetsordning.<sup>3</sup> När de ställs i angelägenhetsordning handlar det i regel om att de allvarligaste brotten och också brottmål som lagstadgaren särskilt har fastställt som brådskande prioriteras med tanke på angelägenhet inom ramen för polisens begränsade resurser. Det spelar också en roll när polisen har fått kännedom om ett misstänkt brott. Andra viktiga orsaker kan vara att åtalsrätten för ett brott preskriberas inom den närmaste framtiden eller att ett brott har betydelse för hur någon fullgör sina tjänsteuppgifter eller arbetsuppgifter.<sup>4</sup>

När något ställs i angelägenhetsordning handlar det alltså i princip om prioritering, alltså att förundersökningar ställs i angelägenhetsordning i förhållande till varandra. Denna rangordning gäller i de flesta fall uttryckligen inledande av förundersökning.<sup>5</sup> Vid behov ska även prioritering av förutredningar i enlighet med 3 kap. 3 § 2 mom. i förundersökningslagen beaktas.

På grund av brottmålen art och arbetsmängder behöver undersökningsledare jämt ställa ärenden som undersöks och beslutas i prioriteringsordning. Det är ytterst svårt att prioritera brottmål på förhand exempelvis utifrån brottsrubriceringar, och alla uppdrag kan inte skötas på samma sätt, exempelvis i samma takt. Det är dock ett centralt mål att undersökningsledarens beslut ska vara enhetliga.

Prioritering av förundersökningar gäller också brott som behandlas i en summarisk förundersökning, även om förfarandet inte i princip omfattar förundersökningar som stadgas att göras skyndsamt eller grova brott, eftersom brottet kan innebära andra konsekvenser för parterna såsom det har konstaterats ovan.

## 2.1 Bedömning av angelägenheten

Det är inte ett värde i sig att förundersökningen görs skyndsamt. Saken måste utredas tillräckligt och omsorgsfullt vid förundersökningen. Snabb behandling får inte heller äventyra till exempel den misstänktes möjligheter att ordna sitt försvar. Påskyndning får inte heller annars inverka negativt på

<sup>2</sup> EOAK 1510/2021 Förundersökningens längd vid polisen

<sup>3</sup> Förundersökningslag 3 kap. 11 § 5 mom.

<sup>4</sup> OKV/1387/10/2020

<sup>5</sup> RP 222/2010 rd, s. 197

parternas rättigheter.<sup>6</sup> Påskyndning innebär inte heller att enstaka förundersökningsåtgärder ska i fråga om förundersökningar som har stadgats som brådskande vidtas i snabbare takt än i fråga om andra ärenden, utan målet är att undersökningstiden som helhet är kortare i brådskande ärenden.

Påskyndningen av förundersökningen ska övervägas redan när anmälningssuppgifter tas emot och senast vid förbehandlingen av brottmålet utifrån anmälningssuppgifterna. Skyndsamheten ska övervägas också när undersökningen framskrider och när ytterligare information kommer fram. Det bör även beaktas att ett ärende som är brådskande för polisen inte nödvändigtvis har samma prioritering hos andra myndigheter, och polisen ska beakta detta bland annat i begäranden om utlåtanden.

Även förundersökningar som har stadgats som brådskande ska vid behov ställas i angelägenhetsordning, och till exempel brottets grovhet och hur skadligt det är för målsäganden ska beaktas vid bedömning av detta.<sup>7</sup> Bedömning av skyndsamhet gäller oftast grova och allvarliga brott då undersökningsåtgärderna ska inledas utan dröjsmål eller omedelbart för att trygga bevisningen som skaffas vid förundersökning och exempelvis för att gripa den person som misstänks för brott och för att skydda målsäganden.<sup>8</sup>

Efter att en brottsanmälan har registrerats ska preskriberingstiden för åtalsrätten för brottet redas ut och beaktas vid bedömning av undersökningens skyndsamhet.<sup>9</sup> Registreringsordningen avgör inte ordningen i vilken förundersökningen görs. Det kan hända att ett brott anmäls till polisen långt efter gärningen, och då har prioritering av förundersökning särskilt stor betydelse med tanke på preskribering av åtalsrätten. Preskriberingstiden kan också vara oklar i början.

Samma brottslighet kan omfatta grövre och lindrigare brott som preskriberas vid olika tidpunkter. I vissa fall då åtalsrätten för lindrigare brott snart kommer att preskriberas men förundersökningen av grövre brott ännu pågår, ska man tillsammans med åklagaren komma överens om en ändamålsenlig undersökningsordning med beaktande av åtalsprövningen och behandlingen av helheten i domstol. När det gäller lindrigare brott kan begränsning av förundersökningen framställas för åklagaren när det straffrättsliga ansvaret annars realiseras i helheten.

Det är viktigt att planer och anvisningar om hur förundersökning ska göras som undersökningsledaren lämnar till utredare i synnerhet i fråga om brådskande ärenden antecknas i undersökningspromemorian för brott-

---

<sup>6</sup> RP 222/2010 rd. s. 196

<sup>7</sup> Exempelvis i centraliserade undersökningsgrupper för sexual- och misshandelsbrott mot barn är alla brottmålen i praktiken sådana som ska undersökas skyndsamt. Centraliserad förbehandling och förundersökning är dock det mest effektiva och enhetliga sättet att ordna förundersökningen av allvarliga brott mot barn, vilket också gör att dessa brottmål undersöks i snabbare takt.

<sup>8</sup> OKV/325/70/2022 Lagstiftaren har för sin del styrt prioriteringen då brottsrekvisiten och straffskalorna har godkänts i strafflagen.

<sup>9</sup> EOAK/1084/2019, EOAK/3462/2019 Avgöranden av klagomål; Förundersökningar som gäller barn ska göras utan dröjsmål

målet, om inte någon särskild utredningsplan används. Förundersökningens gång och utförda undersökningsåtgärder antecknas sammanfattat med beaktande av ärendets art och omfattande i redogörelsedelen av undersökningsanmälan (bland annat tidpunkterna för och huvudinnehållet av förhör samt undersökningsresultaten som är relevanta med tanke på bevisningen). Detta underlättar och förtydligar uppföljningen av öppna ärenden, serieföringen av brott och även åtalsprövningen. Det är också viktigt att skriva ner de viktigaste riktlinjerna och besluten som gäller prioritering. Besluten antecknas vid behov i undersökningspromemorian och uppgifterna uppdateras senast vid uppföljning och granskning av öppna brottmål.<sup>10</sup>

## 2.2 Förundersökning som ska göras skyndsamt

Förundersökning som ska göras skyndsamt har inte definierats exakt i lagstiftningen. Det är centralt att ett brådskande ärende behandlas snabbare än normalt<sup>11</sup>, och då ska inledningen av undersökningen, genomförandet av undersökningsåtgärderna och slutförandet av förundersökningen som helhet ske snabbare än andra förundersökningar och på så vis att väntetiderna för undersökningen blir så kort som möjligt med beaktande av undersökningens kvalitet och tillgängliga resurser.<sup>12</sup>

I lagstiftningen föreskrivs att vissa brottmål ska undersökas skyndsamt, och polisen ska därför för sin del efter att brottsanmälan har registrerats säkerställa att förundersökningsåtgärderna inleds så fort som möjligt och att brottmålet i fråga behandlas i snabbare takt än andra ärenden. Brottmål som ska undersökas skyndsamt har förtecknats nedan, och målet är att förbehandlingsåtgärderna inleds och en bedömning av fortsatta åtgärder som behövs görs senast inom en vecka efter att brottsanmälan har registrerats.

---

<sup>10</sup> Uppföljning och granskning av öppna brottmål har behandlats närmare i anvisningen POL-2023-37804 Förbehandlingsverksamhet av brott hos polisen. Användning av undersökningspromemoria och undersökningsdagbok behandlas i anvisningen POL-2023-120671 Registrering av uppgifter i informationssystemet för polisärenden (PATJA).

<sup>11</sup> RP 144/2022 rd, s. 8. Ett annat alternativ är att föreskriva om uttryckliga tidsfrister också för förundersökningens och åtalsprövningens del, eller att på motsvarande sätt allmänt föreskriva om att behandlingen vid domstolar ska vara skyndsamt. En sådan lösning kan dock medföra risker. Särskilt vid förundersökningen är det ofta svårt att förutse alla förundersökningsåtgärder och den tid de kräver. Speciellt i fråga om vålds- eller sexualbrott mot barn är man ofta tvungen att begära olika utlåtanden av utomstående och då påverkas undersökningens varaktighet också av orsaker som är oberoende av förundersökningsmyndigheterna.

I 19 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om brådskandeförklaring av ett mål. Enligt 1 § i kapitlet i fråga kan ett mål eller ärende förklaras brådskande, om det finns synnerligen vägande skäl att behandla det före andra mål och ärenden med hänsyn till rättegångens längd, målets eller ärendets natur och dess betydelse för parten samt andra grunder för brådskandeförklaring. Enligt 4 § i samma kapitel ska mål och ärenden som har förklarats brådskande behandlas i tingsrätten utan ogrundat dröjsmål före andra mål och ärenden.

KKO 2012:51 När brådskandeförklaring av ett ärende behandlas har Högsta domstolen konstaterat, att syftet med brådskandeförklaringen är att trygga snabb behandling av ärendet och förhindra dröjsmål vid behandlingen (RP 233/2008 rd s. 38 och LaUB 3/2009 rd s. 3). Brådskandeförklaringen betyder enligt 19 kap. 4 § 1 mom. i rättegångsbalken att målet eller ärendet ska behandlas i tingsrätten utan ogrundat dröjsmål före andra mål och ärenden. Ärendet behandlas alltså inte längre i den ordning som det har kommit till domstolen utan som brådskande (RP 233/2008 rd s. 33).

<sup>12</sup> Det bör beaktas att i princip är undersökning av exempelvis ett misshandels- och sexualbrott mot barn mer krävande och tar längre tid än undersökning av brott mot vuxna personer.

Om detta inte är möjligt, anges grunderna för dröjsmålet i undersökningspromemorian.<sup>13</sup>

Enligt förundersökningslagen (FUL) ska förundersökning göras skyndsamt om:

- en person som inte har fyllt 18 år är misstänkt för brott eller om en person som inte har fyllt 15 år misstänks för en brottslig gärning (3 kap. 11 § 2 mom. i FUL)
- målsäganden är under 18 år och det misstänkta brottet är ett mot målsäganden riktat sexualbrott eller brott mot liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller ära, eller ett rån- eller utpressningsbrott mot målsäganden<sup>14</sup> (3 kap. 11 § 3 mom. i FUL)
- en person misstänks för brott mot besöksförbud, som enligt en helhetsbedömning inte ska anses vara ringa<sup>15</sup> (3 kap. 11 § 4 mom. i FUL)

I ovannämnda brott ska åklagaren skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal. Även åtalet ska väckas utan dröjsmål.<sup>16</sup>

Utifrån förarbeten till bestämmelserna är syftet med förundersökning som förklaras brådskande att:

- a) snabbt ingripa i ungas brott och därigenom främja möjligheten att personen bättre förstår sambandet mellan sin gärning och konsekvenserna av den. Samtidigt är det möjligt att understryka att samhället förhåller sig allvarigt till brott. Det anses också vara viktigt att straffet utdöms så snabbt som möjligt för att få de unga att lämna sin brottsliga bana.
- b) säkerställa att straffprocesserna för de brottstyper som föreskrivs som straffbara i 20, 21, 24, 25 och 31 kap. i strafflagen (39/1889) framskrider så snabbt som möjligt, eftersom en snabb takt är särskilt viktig med tanke på minderåriga målsägande. De nämnda brottstyperna är ofta särskilt skadliga för en minderårig målsägande och straffprocessen är tung.
- c) förstärka besöksförbudets skyddande effekt, minska brott mot besöksförbud och förbättra tryggheten av personer som ska skyddas.

Förundersökning av brottsliga gärningar som har begåtts av personer som är under 15 år föreskrivs i 3 kap. 5 § i förundersökningslagen. Utgångspunkten i dessa fall är att ingen förundersökning görs, och bestämmelsen lämnar undersökningsledaren prövningsrätt att besluta om förundersökningen även om förutsättningarna som nämns i bestämmelsen annars

<sup>13</sup> Också en bedömning och ett beslut om att förbehandling eller undersökningsåtgärder inte kan inledas har betydelse då förfarandet eventuellt bedöms i efterhand.

<sup>14</sup> RP 144/2022 rd, s.13. Till brott mot liv och hälsa, utöver de brott som ingår i 21 kap. i strafflagen, ska också anses höra de brottstyper som är straffbara enligt 31 kap. i strafflagen.

<sup>15</sup> RP 143/2022 rd, s. 62. Fysiska eller upprepade brott mot besöksförbud avses endast i undantagsfall kunna anses vara ringa. Även om det är fråga om en enskild gärning avses kravet på skyndsamhet gälla även andra brott än fysiska brott mot besöksförbud, till exempel brott genom meddelanden eller andra former av kontakter, om säkerställandet av den fysiska integriteten för den som besöksförbudet avses skydda eller ett effektivt genomförande av besöksförbudet kräver det.

<sup>16</sup> Lag om rättegång i brottmål (689/1997) 1 kap. 8 a § 2-4 mom.



skulle uppfyllas. Särskilt allvarligheten och grovheten av en brottslig gärning och omfattningen av skadan som gärningen har orsakat påverkar om en förundersökning görs om gärningen. Ju allvarligare gärning det handlar om, desto viktigare är det att reda ut parterna och händelseförloppet.

En förundersökning av en brottslig gärning förutsätter inte alltid att den misstänkte förhörs, utan när förhör övervägs ska särskild vikt fästas vid hur viktigt förhöret är med tanke på den sak som ska utredas genom undersökning. I synnerhet i enkla och obetydliga fall kan som förhör av den misstänkte vara tillräckligt att det förs ett samtal med honom eller henne t.ex. på platsen för gärningen.<sup>17</sup> Detta upphäver dock inte kravet som gäller brådsökande åtgärder.

Om brott som ska undersökas skyndsamt görs till åklagaren en under rättelse i enlighet med 5 kap. 1 § i förundersökningslagen såsom det står i anvisningen POL-2023-55661 *Brottmål och tvångsmedel som åklagaren ska underrättas om*. Betydelsen av förundersökningssamarbete understryks i samband med undersökning av brottshelheter som är omfattande och tar länge att undersöka. Undersökningen kan också avslöja nya brott som ska undersökas skyndsamt, och då ska prioriteringen och angelägenheten av undersökning av brottsserier bedömas tillsammans med åklagaren. Det är också viktigt att informera parterna om fördröjd förundersökning och om hur processen framskrider. Förundersöknings-samarbetet behandlas närmare i avsnitt 4 i anvisningen.

### 2.3 Förundersökningsåtgärder som ska inledas utan dröjsmål/omedelbart

Med förundersökningsåtgärder som ska inledas utan dröjsmål/omedelbart avses de förundersökningsåtgärder som ska vidtas före andra åtgärder och som bland annat syftar till att trygga utredningen av brotten och att förhindra ytterligare skador. Omedelbara åtgärder understryks i synnerhet då när den personliga säkerheten av brottsoffret ännu hotas och den brottsliga verksamheten behöver gripas omedelbart. Åtgärder som ska utföras utan dröjsmål understryks i så kallade brottmål i realtid, när brottet medför stor skada eller exempelvis när den för brott misstänkte är frihetsberövad och en tidsfrist för väckande av åtal har ställts i brottmålet.

Huvudregeln är att ju grövre brottsmisstanken är och ju strängare straffet för brottet skulle vara<sup>18</sup>, desto snabbare ska förundersökningsåtgärderna i regel inledas. Brottmål med målsägande i sårbar ställning förutsätter omedelbara åtgärder på motsvarande sätt.

De mest typiska brotten som uppfyller ovannämnda kriterier är:

- grova och allvarliga brott mot liv och hälsa
- sexualbrott och människohandelsbrott

<sup>17</sup> RP 222/2010 rd s.180–181

<sup>18</sup> Även skärpningsgrunderna för straff som föreskrivs i 6 kap. 5 § i strafflagen (39/1889) kan behöva bedömas.

- brott i realtid som medför avsevärd brottsvinning eller skada och den fortsatta brottsliga verksamheten behöver förhindras

Brott kan inte ställas i prioritetsordning enbart utifrån brottsrubriceringen, och förundersökningsåtgärder ska alltid bedömas från fall till fall. I de nämnda fallen ska bland annat följande åtgärder inledas utan dröjsmål/omedelbart:

- tvångsmedel som tryggar brottsutredningen
- inhämtande av bevisning och bevis
- förhindrande av ytterligare skador och borttagande av brottsvinning
- kriminalteknisk undersökning och spärrning av händelseplatsen eller en annan plats
- förhör av målsäganden och vittnen
- bedömning av skyddsbehovet av målsägande och hänvisande till stöd-tjänster
- ansökan om tillfälligt beslut av intressebevakaren i brådskande situationer
- bedömning av behovet för barnskyddsåtgärder

## 2.4 Övriga prioriteringsgrunder/slutförande av förundersökning

Prioritering av förundersökningar utgår från att åtalsrätten för ett brott som undersöks inte får preskriberas. Det gäller att beakta vid prioriteringen när åtalsrätten för den lindrigaste tänkbara gärningsformen för det påstådda brottet och eventuella andra brott preskriberas och vid behov göra förundersökningen med tanke på denna tidsfrist. När ett uppdrag prioriteras på grund av preskribering ska det också beaktas vid genomförande av åtgärder att åklagaren behöver en skälig tid på sig för åtalsprövningen. Avseende bör också fästas vid målsägandens möjligheter att själv anhängiggöra sin sak i domstol, om förundersökning inte görs eller om förundersökningen inte slutförs när åklagaren beslutar låta bli att väcka åtal.<sup>19</sup> När det gäller utredning av ett brottmål som preskriberas inom den närmaste framtiden, ska förundersökningssamarbetet mellan polisen och åklagaren beaktas så att även åklagaren kan förbereda sig inför en åtalsprövning som eventuellt kräver brådskande åtgärder.

När någonting ställs i angelägenhetsordning ska även de brott beaktas som har betydelse för hur den misstänkte fullgör sina tjänsteuppdrag eller arbetsuppgifter.<sup>20</sup> En brottsmisstanke kan exempelvis leda till tjänstemannarättsliga åtgärder<sup>21</sup> eller en eventuell dom kan ha en inverkan på personens anställning eller tjänsteförhållande.<sup>22</sup> På motsvarande sätt förutsätter arbete i vissa arbetsuppgifter eller näringsidkande oförvitlighet

<sup>19</sup> RP 222/2010 rd s. 197

<sup>20</sup> RP 222/2010 rd s. 197

<sup>21</sup> Statstjänstemannalag (750/1994) 7:25 §, 33–34§, 9:40 §

<sup>22</sup> T.ex. Körkortslag 90 §; Lag om transportservice 246 §; Lag om privata säkerhetstjänster 93–96 §; Kärnenergilag 7 m §; Lag om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården 40 b §; Lag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn 504/2022



eller ett tillstånd som beviljas av en myndighet och som återkallas eller tas i myndighetens innehav på grund av en brottsmisstanke, och således är det inte möjligt att arbeta under en pågående förundersökning. När förundersökning görs utan dröjsmål kan alla parter ställning och rättigheter alltså säkerställas.

Prioritering behövs även när brottshelheter undersöks samtidigt och när flera förundersökningar förs till åtalsprövning samtidigt. I omfattande helheter understryks samarbetet mellan polisinrättningarna och förundersökningssamarbetet med åklagaren.

Om åtalsprövningen görs skyndsamt, kan det också ha en inverkan på prioriteringen av en förundersökning. Riksåklagarens anvisning<sup>23</sup> tar upp utöver lagstadgad brådskanie åtalsprövning, även grunder för brådskanie behandling som är beroende av prövning. Dessa är risken för att den sammanlagda behandlingstiden blir lång, risken för sänkt bevisningsvärde för personbevisningen, ett ärende av rättslig prejudikatkaraktär, ett ärende med stor samhällslig betydelse, betydelsefullt privat intresse och ett sammanhang som förutsätter att ärenden behandlas tillsammans.

### 3 Undersökningsledarens beslutanderätt

Undersökningsledaren utövar betydande beslutanderätt självständigt under förundersökningen och bland annat bestämmer hur förundersökningen riktas och genomförs. Han eller hon fattar även beslut om och ansvarar slutligen för vilka åtgärder som ska vidtas. Utredningsledaren beslutar förutom om åtgärder, även om hur åtgärderna ska genomföras och om deras angelägenhetsordning. Undersökningsledaren fattar också de beslut som enligt lag hör till hans eller hennes befogenhet.<sup>24</sup>

Undersökningsledaren kan också själv besluta att ändra sitt tidigare avgörande som gäller förundersökningen.<sup>25</sup>

Normalt är undersökningsledaren en anhållningsberättigad tjänsteman. Vid en förundersökning som görs av polisen får dock en kriminalöverkonstapel eller överkonstapel vara undersökningsledare av skäl som hänför sig till ärendets art eller av andra motsvarande grundade orsaker. Största delen av brottmålen är obetydliga rutinmässiga mål där i synnerhet erfarna kriminalöverkonstaplar och överkonstaplar utan svårighet klarar av att leda undersökningen.<sup>26</sup>

De som arbetar inom brottsutredning behöver mer och mer specialisera sig till olika krävande uppgifter och förundersökningar. Då är det ändamålsenligt att undersökningsledarens uppgift inte är bunden till en befälstjänst, utan undersökningsledarens uppgifter som kräver specialkompetens kan

<sup>23</sup> RÅ:2016:4 Om brådskanie behandling och prioritering av åklagarens uppgifter

<sup>24</sup> Fredman, Kanerva, Tolvanen ym. 2020: Esitutkinta och pakkokeinot, s. 139

<sup>25</sup> EOAK/1205/2019

<sup>26</sup> RP 222/2010 rd. s.29, 173. En ändamålsenlig allokering av polisensheters begränsade resurser och brottsutredningens effektivitet har också beaktats i motiveringarna.

också ges till en undersökningsledare som hör till underbefälet under förutsättning att denne har bedömts ha tillräcklig utbildning, kompetens, erfarenhet och förtrogenhet för denna uppgift och beslutsfattandet som behövs i den. Sådana uppgifter kan innefatta exempelvis förbehandling av olika typer av brottmål och i samband med detta nedläggningar av förundersökning som görs oberoende av brottstypen samt framställningar om begränsning, och vid behov även ledning av hela undersökningen av brottmålet tills förundersökningen avslutas, om det inte finns behov att i betydande mån använda tvångsmedel i fallet.<sup>27</sup>

I princip är det anställningsberättigade tjänstemän som tar hand om krävande uppgifter som undersökningsledare, men undersökningsledarens uppgifter kan anförtros erfarna underbefälstjänstemän på ett brottstypneutralt sätt när de ansvarar för undersökning av brott som är ringa inom brottstypen och när de har uppgiften i fråga permanent.<sup>28</sup> I dessa situationer ansvarar en anställningsberättigad tjänsteman för beslut om tvångsmedel och stöder därmed i praktiken underbefälsundersökningsledaren under utredningen och kan som dennes förman vid behov ta över utredningsledningen i brottmålet.

Den överkonstapel och kriminalöverkonstapel som är undersökningsledaren bör utses till denna uppgift med ett särskilt förordnande för den tid då denne har den berörda uppgiften som undersökningsledare.<sup>29</sup> Detta säkerställer för sin del ställningen av undersökningsledaren som hör till underbefälet i den berörda uppgiften.

I enlighet med polisens system för förmän kan undersökningsledarens förman ge en tjänstebefallning till sin underordnade även i ett sådant ärende som annars hör till undersökningsledarens befogenhet. Undersökningsledarens förman kan ge order som gäller förundersökning, såsom att det ska prövas på nytt om en förundersökning ska göras eller att en avslutad förundersökning ska göras, eller vid behov även besluta om prioritering mellan olika förundersökningar. Förmannen kan dock inte förordna undersökningsledaren att fatta ett beslut med ett visst innehåll.<sup>30</sup>

<sup>27</sup> Undersökningsledare som hör till befälet kan exempelvis ta hand om förbehandlingen av brott mot barn och krävande begäranden om förundersökning, eftersom de ofta har bästa kompetens för uppgiften. Brottmål som handlar om barn övervägs också multiprofessionellt innan beslut fattas. Undersökningsledningen ska vara ordnad på ett tydligt sätt så att en anställningsberättigad tjänsteman beslutar om tvångsmedel även om en undersökningsledare som hör till underbefälet leder undersökningen.

<sup>28</sup> Fredman, Kanerva, Tolvanen ym.2020: Esitutkinta ja pakkokeinot, s. 141; Tutkinnanjohtajan tehtävät vakavammissakin jutuissa voidaan uskoa kokeneille (rikos)ylikonstaapeille.

<sup>29</sup> Ett förordnande som ges av polisenhetens chef eller en person som har förordnats av denne. En undersökningsledare som hör till underbefälet utövar de befogenheter som föreskrivs i förundersökningslagen i uppgiften, men har inte befogenheter för tvångsmedel.

<sup>30</sup> EOAK/1205/2019

#### 4 Förundersökningssamarbete

I Polisstyrelsens anvisning POL-2023-55661 *Brottmål och tvångsmedel som åklagaren ska underrättas om* fastställs närmare de brottmål som polisen ska underrätta åklagaren om.

Behovet av förundersökningssamarbete understryks särskilt i brådskande förundersökningar. Utgångspunkten i behandling av brottsserier och brotts-helheter är att alla brott med samma misstänkt behandlas samtidigt i en domstol, men när det gäller brådskande ärenden behövs en överens-kommelse med åklagaren om hur förundersökningarna ska lämnas in och sändas till åtalsprövning.

Samarbetet mellan undersökningsledaren och åklagaren är viktigt, men samtidigt ska deras uppgifter och ansvar hållas åtskilda och vara tydliga. Undersökningsledaren leder förundersökningen och det omedelbara under-sökningsarbetet och fattar beslut om undersökningens taktiska och tekniska riktlinjer såsom undersökningsåtgärder och undersöknings-metoder som används. Åklagarens roll i förundersökningssamarbetet är främst att säkerställa att brottmålet reds ut under förundersökningen så att det riktas rätt ur juridisk synvinkel och att hela straffprocessens krav redan beaktas i förundersökningen. Vid behov har åklagaren dock de befogenheter till sitt förfogande som föreskrivs i 5 kap. 2 § i förundersöknings-lagen i ärenden i vilka det operativa ansvaret i princip hör till förunder-sökningsmyndigheten.

När åklagaren har underrättats om ett brott som undersöks, ska under-sökningsledaren beakta sin skyldighet att höra åklagaren innan förunder-sökningen avslutas. Syftet med samarbetet är att reda ut åklagarens syn på om förundersökningsmaterialet är tillräckligt. Åklagaren ska delta i förundersökningen i den mån att han eller hon kan försäkra sig om om-ständigheterna som har retts ut under förundersökningen och om de räcker till. Beslut och riktlinjer som har utarbetats i förundersökningssamarbetet antecknas i undersökningspromemorian, om ingen undersökningsplan används.

För att förundersökningsprocessen och förundersökningssamarbetet ska kunna utvecklas förutsätts aktivt samarbete mellan polisen och åklagaren såväl på riksomfattande nivå som regionalt. På riksomfattande nivå för-handlar Polisstyrelsen och Riksåklagarens byrå med varandra och kommer överens om gemensamma huvudriktlinjer för de båda ämbetsverken samt stöder varandra med sin expertis.

På regional nivå innebär förundersökningssamarbete oftast det samarbete kring ett brottmål som inleds via förhandsanmälan, men samarbetet omfattar också förhandlingar och överenskommelser om regional praxis, uppföljning av hur de genomförs och utveckling i enlighet med riktlinjer från överordnade ämbetsverk. Förundersökningssamarbetet kan också inne-

bära att polisenheter och åklagardistrikt exempelvis utarbetar en samarbetsanvisning eller handbok som styr och förtydligar verksamheten hos dem båda.

På regional nivå ska polisenheterna samarbeta även administrativt med åklagardistriktet för att utveckla och främja praxis vid förundersöknings-samarbetet. Det administrativa samarbetet syftar bland annat till att utveckla praxis som gäller gemensamma möten och säkerställa kommunikationen mellan polisen och åklagaren under olika skeden av förundersökning.

## 5 Beslutsfattande om när förundersökning ska göras

### 5.1 När förundersökning ska göras och utredning av förutsättningarna för förundersökning

Med utredning av förutsättningarna för en förundersökning avses utnyttjande av uppgifter som erhållits genom förutredning <sup>31</sup> och påföljande fallspecifika bedömningar av huruvida tröskeln för en förundersökning överskrids.

I en utredning av förutsättningarna för en förundersökning är det fråga om att inhämta tillräckligt med material så att man kan avgöra vilket det mest ändamålsenliga sättet är för att gå vidare i ärendet. Vikten av utredningen framhävs i de fall då det kan anses att tröskeln för en förundersökning tills vidare inte överskridits utifrån anmälningsuppgifterna. Frågan om huruvida tröskeln för en förundersökning överskridits kan eventuellt avgöras först utifrån tilläggsuppgifter som inhämtats i förutredningen. I en förutredning fokuseras åtgärderna ofta på gärningssättet i det anmälda brottet, tillgången till bevis och bevisning samt en beskrivning av rekvisitet.

Vanligen är tröskeln för att inleda en förundersökning tydlig, och det behövs inget separat beslut av undersökningsledaren om att en förundersökning ska inledas. I fall som genomgår en förutredning kan det dock finnas rum för tolkning om en förundersökning ska inledas, och då kan det vara nödvändigt att undersökningsledaren fattar ett tydligt beslut om att en förundersökning ska inledas. Detta är viktigt eftersom de egentliga förundersökningsåtgärderna (bland annat förhör av parter och tvångsmedel) inte bör genomföras innan förundersökningen har inletts. Det räcker normalt med att anteckna i redogörelsedelen av undersökningsanmälan att förundersökningen inleds, men vid behov kan ett särskilt förundersökningsbeslut fattas. Speciellt när en förundersökning begränsas ska det vara tydligt om det har handlat om förutredning eller om tröskeln för skäl att misstänka brott har överskridits och om förundersökningen har inletts (se anvisningens avsnitt 6 om begränsning av förundersökning).

Bedömningen av förutsättningarna för en förundersökning och inhämtande av nödvändiga tilläggsutredningar för denna stöder i synnerhet den

---

<sup>31</sup> Innehållet av förutredning i enlighet med 3 kap. 3 § 2 och 3 mom. i förundersökningslagen behandlas i anvisningen POL-2023-37804 Förbehandlingsverksamhet av brott hos polisen.

processuella rättvisan. I regel ska en förundersökning utföras, om det finns skäl att misstänka ett brott i ett ärende. Å andra sidan görs ingen förundersökning om tröskeln för en förundersökning inte överskrids. Förundersökning får alltså inte utföras utan vederbörliga grunder, och åtminstone får ingen försättas i en ställning som brottsmisstänkt utan tillräckliga och korrekta grunder.

Bedömningen grundar sig alltid på en fallspecifik prövning av huruvida det kan anses att tröskeln för en förundersökning överskrids. Undersökningsledaren ska beakta att prövningsbefogenheterna och tillämpningsrutinerna i anknytning till inledande av en förundersökning inte blir sådana, att tröskeln för en förundersökning blir onödigt hög. Tröskeln för en förundersökning kan inte heller sättas så lågt att enbart en persons brottsanmälan om ett brott som begåtts kategoriskt leder till att förundersökning inleds utan en konkret utredning som stöder påståendet.

I bedömningen bör beaktande dessutom tas till att prövningen av huruvida en förundersökning ska påbörjas främst grundar sig på en kontroll av att brottsrekvisitet helt konkret uppfylls. Det åligger åklagaren att bedöma gärningsmannens intention (avsiktlighet, oaktsamhet) och förutsättningarna för tillräknande. Bedömningen av avsiktlighet och oaktsamhet är dock inte helt betydelselös i prövningen av huruvida en förundersökning ska påbörjas, eftersom avsiktlighet och oaktsamhet slås samman till ett rekvisitelement i brottsrekvisitet.

Genom att fästa uppmärksamhet vid särdragen i vart och ett fall blir undersökningsledaren ofta tvungen att åtminstone i någon utsträckning bedöma, om utredningen i ett ärende ens preliminärt ger indikationer på att en gärning som påstås vara ett brott ska betraktas som avsiktligt på det sätt som avses i rekvisitetet eller om den förutsatta oaktsamhetsnivån framgår av gärningen. I annat fall skulle alla händelser som exempelvis på basis av preliminära uppgifter är klara olycksfall kategoriskt leda till en förundersökning, även om fakta som kan observeras i fallet talade emot detta.

I bedömningen av förutsättningarna för en förundersökning bör således särskild uppmärksamhet fästas vid en fallspecifik bedömning. Av detta följer att prövningen av huruvida en förundersökning ska inledas inte schematiskt ska kopplas till exempelvis olika erfarenhetsregler. I synnerhet betydelsen av endast ett påstående från anmälaren i förhållande till förundersökningströskeln ska alltid bedömas separat med tanke på fakta i fallet. Med andra ord beror det på fakta i fallet vilken betydelse en anmälares påstående om ett brott och gärningsbeskrivning kan ges.

Till bedömningen av tröskeln för en förundersökning anknyter naturligtvis också många andra omständigheter än en bedömning av att endast ett visst brottsrekvisit och graden av tillräknande som detta kräver uppfylls. Dessa kan innefatta exempelvis beaktande av preskriberingsbestämmelserna, särskilda åtgärder som vidtas gällande

brott som begåtts utomlands, brottsanmälningar som gäller polismän och brott som högsta statsledningen utsätts för. I synnerhet omständigheter som gäller preskribering av åtalsrätten och undersökningsforumet är dock typiskt sådana, att förutsättningen för ett avgörande omfattar bland val av en lämplig brottsrubricering.

## 5.2 Avstående från att göra en förundersökning enligt grunden inget skäl att misstänka brott

Avstående från att verkställa en förundersökning enligt grunden inget skäl att misstänka brott innebär att ingen förundersökning inleds. I dessa fall blir det undersökningsledarens uppgift att fatta ett motiverat beslut om att inte inleda någon förundersökning. Detta grundar sig på 3 kap. 3 § 1 mom. i förundersökningslagen, enligt vilket en förundersökning ska göras, om det finns skäl att misstänka ett brott i ärendet.

I ett beslut om att inte inleda någon förundersökning är det således fråga om att tröskeln för en förundersökning inte överskrids. Från fall till fall krävs det vidare en bedömning av huruvida ett beslut om att inte inleda någon förundersökning enbart kan fattas utifrån en begäran om förundersökning eller om det i ärendet finns behov av att inhämta en tilläggsutredning som stöd för beslutsprocessen. En annan myndighets förvaltningsbeslut som gäller samma händelse (exempelvis laglighetsövervakning eller skadeståndsärende) kan i princip inte i sig ha avgörande betydelse när undersökningsledaren överväger om förundersökningströskeln överskrids. Avgöranden kan dock ge sådan ytterligare utredning utifrån vilken beslutet kan fattas.

Tröskeln skäl att misstänka överskrids, om det på basis av en konkret utredning uppstår en koppling mellan målsägandens konkreta påståenden och brottsrekvisitet. Även om tröskeln för skäl att misstänka har satts lågt jämfört med exempelvis tröskeln för väckande av åtal eller för en dom, förutsätts det dock av brottspåståendet att det är konkret relevant, vilket i praktiken vanligtvis kan styrkas med en extern utredning, till exempel personbevisning, fotografier, skärmdumpar, handlingar, utdrag ur inspelningar, textmeddelanden, korrespondens eller någon annan motsvarande utredning.

Ett beslut grundar sig med andra ord på att det inte finns några förutsättningar för att göra en förundersökning. En konkret utredning som erhållits i ett ärende stöder således inte ett sådant påstående som lagts fram av den som lämnat en brottsanmälan eller den som gjort en begäran om förundersökning om att konkreta händelser i det verkliga livet har en koppling till någon straffbelagd gärning som beskrivs i brottsrekvisitet. Motiveringarna till beslut ska ge parterna den konkreta utredning utifrån vilken det beslut kan fattas att det inte finns skäl att misstänka brott i ärendet.

Vid en bedömning av tröskeln för en förundersökning kan det, beroende på brottsrubriceringen, bli nödvändigt att bedöma brottsrekvisitet på många



olika nivåer. I vissa fall kan redan ett sådant påstått faktum gällande en händelse, som är nödvändigt med tanke på det påstådda brottet, vara tvistigt.

I följande exempel som gäller ärekränkning visas hur viktigt det är att känna till brottsrekvisitet vid bedömning av om rekvisitet uppfylls och tröskeln för en förundersökning överskrids.

*I utredningsbegäran påstås det att person A i ett samtal på tumanhand skulle ha yttrat sig på ett visst sätt om person B. I denna situation kan det bli nödvändigt att bedöma huruvida tolkningen av karaktären av yttrandet som lagts fram i utredningsbegäran överhuvudtaget är otvistigt, dvs. om yttrandet ska tolkas som en osann uppgift eller antydning som avses i 24 kap 9 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen eller som ett förnedrande som avses i 2 punkten. Vidare kan det bli aktuellt att bedöma yttrandets rättsliga karaktär, dvs. huruvida yttrandet på det sätt som avses i 24 kap. 9 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen varit ägnat att orsaka den kränkta skada, lidande eller missaktning, eller borde yttrandet på det sätt som avses i 2 punkten överhuvudtaget betraktas som nedvärderande i kontexten eller borde yttrandet med beaktande av kontexten betraktas som ett tillåtet värdeomdöme.*

För tydlighetens skull är det viktigt att observera att en nedläggning av en förundersökning enligt grunden inget brott (10 kap. 2 § 2 mom. i FUL) innebär nedläggning av en förundersökning som redan har inletts. Det är inte fråga om prövning och beslut gällande om en förundersökning ska göras eller inte.

### 5.3 Förbjuden bedömning av bevis vid ett beslut om inget skäl att misstänka brott

En fritt formulerad skriftlig utsaga som ges av en part i en eventuell förutredning innan en förundersökning inleds har ur undersökningsledarens perspektiv en något annorlunda betydelse än motsvarande utsaga som ges i ett förhör vid en förundersökning. Detta beror på att parternas ställning ännu inte har fastställts i ett ärende när tröskeln för en förundersökning tills vidare inte anses ha överskridits i ärendet. I förundersökningslagen fastställs parternas ställning samt rättigheter och skyldigheter i anknytning till den. Om en förundersökning inleds, ska förundersökningsledaren dock i regel avstå från att bedöma och utvärdera den förhørsutsaga som en brottsmisstänkt gett i en förundersökning i den utsträckning det är fråga om trovärdigheten av påståendena som lagts fram i denna.

I det fall att en förundersökning tills vidare inte har påbörjats och det för parterna inte har fastställts någon ställning som avses i förundersökningslagen kan undersökningsledaren fästa större vikt vid synpunkterna som lagts fram av parterna. Detta grundar sig på att berörda personers utsagor och påståenden i princip ska bedömas på ett likvärdigt sätt, om tröskeln för en förundersökning tills vidare inte har överskridits och det för en person tills vidare inte fastställts en ställning som avses i förundersökningslagen. I

ett ärende kan den person som tagit initiativet till anmälan inte heller enbart på grund av detta ges en processuell fördel som innebär att hens påståenden i princip skulle betraktas som mer trovärdiga. Trovärdigheten av utsagorna kan således i denna situation inte bindas till någon form av princip om tidsprioritet.

## 6 Begränsning av förundersökning

Den bakomliggande principen för begränsade förundersökningar är främst processekonomi. Enligt 3 kap 10 § i förundersökningslagen kan åklagaren begränsa en förundersökning genom att på förslag av undersökningsledaren besluta att ingen förundersökning ska göras eller att den ska läggas ned. Även om lagstiftningen tillåter polisen och åklagaren att tillämpa metoder för att begränsa en förundersökning, är en begränsning dock alltid ett undantag till skyldigheten att göra en förundersökning. När begränsning av förundersökning sker ändamålsenligt, hamnar så få sådana brottmål som möjligt i åtalsprövning om vilka åklagaren i varje fall skulle fatta ett beslut om att inte väcka åtal.

Begränsning av förundersökning kan komma i fråga först när tröskeln för skäl att misstänka brott har överskridits. Ärendet hör inte till åklagarens befogenheter före det. Det räcker inte med förutredningsåtgärder innan tröskeln för skäl att misstänka har överskridits för att en förundersökning ska kunna begränsas. Det bör framgå tydligt av undersökningsledarens framställning om begränsning om det handlar om en förundersökning som redan har inletts eller om enbart förutredningsåtgärder har vidtagits. I oklara fall ska framställningen även förses med uppgiften när tröskeln för skäl att misstänka brott har överskridits och förundersökningsåtgärderna har inletts.

Begränsning av förundersökning förutsätter alltid en framställning av undersökningsledaren. Eftersom begränsning av förundersökning innebär en avvikelse från förundersökningsskyldigheten som är huvudregeln, begränsas åklagarens prövningsrätt till bedömning av begränsningsgrunden som undersökningsledaren har angett. Åklagaren kan således inte på eget initiativ begränsa förundersökningen med någon annan grund än den som undersökningsledaren har angett.

Brottsmisstankens centrala innehåll anges i undersökningsledarens framställning om begränsning, eftersom endast den misstänkta gärningen motsvarar brottsrekvisitet bedöms vid begränsningsförfarandet. Framställningen om begränsning bör även i övrigt hålla sig till omständigheter som är relevanta med tanke på avgörandet av saken. Det är undersökningsledaren som beslutar om omfattningen av brottsmisstanken.

Grunderna för begränsning av förundersökning och normgrunden beskrivs som helhet i riksåklagarens anvisning om begränsning av förundersökning enligt följande:

I Processuell begränsning FUL 3 kap. 10 § 2 mom.

- Inget brott BRL 1 kap. 6 och 6 a §
- Inga bevis BRL 1 kap. 6 och 6 a §
- Ingen åtalsrätt BRL 1 kap. 6 och 6 a §
- Preskriberad åtalsrätt SL 8 kap. 1 §, BRL 1 kap. 6 och 6 a §

II Begränsning enligt prövning FUL 3 kap. 10 § 1 mom.

- Obetydlighet BRL 1 kap. 7 § 1 punkten
- Ungdom BRL 1 kap. 7 § 2 punkten
- Skälighet BRL 1 kap. 8 § 1 mom. 1 punkten
- Konkurrens BRL 1 kap. 8 § 1 mom. 2 punkten
- Erkännande BRL 1 kap. 8 § 2 mom.
- "Annan motsvarande bestämmelse" t.ex. SL 35 kap. 7 § och 50 kap. 7 §

III Kostnadsbaserad begränsning FUL 3 kap. 10 § 2 mom.

- Missförhållande i kostnader BRL 1 kap. 8 § 1 mom. 3 punkten

IV Begränsning på grund av erkännande FUL 3 kap. 10 a § 1

- En begränsning på grund av erkännande anknyter med stöd av FUL 3 kap. 10 a § 1 mom. inte till grunderna för åtal eftergift.

Kostnadsgrundad begränsning av förundersökning och den processuella inga bevis-grunden kräver redan inledda förundersökningsåtgärder.

En förundersökning kan inte enligt kostnadsgrunden begränsas enbart till följd av att en förundersökning är dyr och tar resurser i anspråk. För det första måste det finnas en tillräckligt specificerad uppfattning om kostnaderna för en fortsatt undersökning, och att dessa skulle stå i uppenbart missförhållande till naturen av ärendet som undersöks och den förmodade påföljden. Bedömning av uppenbart missförhållande som avses i bestämmelsen förutsätter alltid en helhetsbedömning.

Enligt den processuella inga bevis-grunden får en förundersökning inte begränsas utifrån en bedömning av enbart adekvat bevisning, utan att några konkreta utredningsåtgärder vidtagits. En processuell inga bevis-begränsning grundar sig för det första på en bedömning av hur mycket bevisning som ännu överhuvudtaget kunde inhämtas, för det andra på en bedömning av huruvida denna bevisning räcker för att väcka åtal eller inte, och en motivering av orsaken.

Ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kan dock kräva att en förundersökning görs, även om de ovan nämnda grunderna föreligger. Om ett brottmål är sådant till sin natur att upprätthållandet av tilltron till systemet kräver att brottsmisstanken utreds och åklagarens avgörande om åtal ska väckas i ärendet, kräver allmänt intresse att förundersökning görs. Detta kan vara fallet exempelvis om brottsmisstanken har väckt stor uppmärksamhet i offentligheten, om den misstänkte har en framskjuten samhällsposition eller om risken för fortsatt brottslighet är uppenbar, eller om misstanken har en koppling till ett nytt brottsfenomen och ett styrande prejudikat viktigt med tanke på det allmänna intresset.

Brottstypen är alltid av betydelse när man bedömer behovet av förundersökning utifrån allmänt intresse. Ingen brottstyp har dock uttryckligen lämnats utanför begränsning av förundersökning. Även någon annan påföljd i anslutning till brottet, till exempel en förverkandepåföljd, kan kräva förundersökning åtminstone fram till den punkt där förutsättningarna för utdömande av en förverkandepåföljd kan konstateras. I vissa fall kan ett viktigt allmänt intresse kräva fortsatt förundersökning för att genom att undersöka samtliga delarna i en brottshelhet bringa klarhet i en brottslig verksamhets faktiska omfattning och utsträckning i tid.

Begreppet enskilt intresse i 3 kap. 10 § 1 och 2 mom. samt 10 a § 5 mom. i förundersökningslagen avser särskilt målsägandens skadeståndsintresse. Enbart målsägandens eventuella möjligheter att genomdriva ett skadeståndsanspråk är dock inte något hinder för begränsning av förundersökningen, om det inte rör sig om ett viktigt intresse. Ju större målsägandens på ett brott baserade ekonomiska intresse är desto viktigare är detta givetvis från målsägandens synpunkt. Också parternas ekonomiska förhållanden och målsägandens möjlighet att få en skada ersatt utan förundersökning antingen av den som orsakat skadan eller ett försäkringsbolag kan ha betydelse. Utöver skadeståndsintresset kan målsäganden även ha något annat viktigt intresse för väckande av åtal.

Även om ett enskilt intresse är mindre än viktigt, ska man överväga att fortsätta förundersökningen åtminstone fram till den punkten att målsäganden har fått tillräckligt med fakta eller en annan utredning som behövs för att kunna driva sitt anspråk. Vid bedömning av enskilt intresse ska även likabehandlingen av målsäganden i likadana brott beaktas till exempel i fall där gärningar som hör till samma brottsserie har olika målsägande.

Riksåklagaren har utfärdat en anvisning om begränsning av förundersökning till åklagare. När polisen överväger att lämna en framställning av begränsning till åklagaren iakttar polisen principerna i den berörda anvisningen när det gäller begränsningsgrunderna.<sup>32</sup>

## 7 Beslutsfattande som gäller förundersökning

### 7.1 Undersökningsledarens beslut i fråga om ett obetydligt brott

Enligt 3 kap. 9 § i förundersökningslagen kan undersökningsledaren fatta ett beslut om att låta bli att göra en förundersökning eller att nedlägga en inledd förundersökning, om brottet inte kan förutses medföra strängare straff än böter och brottet bedömt som en helhet ska anses vara uppenbart obetydligt, om målsäganden inte har några anspråk i saken.

Vid en bedömning av hur obetydligt ett brott är ska undersökningsledaren alltid beakta vilken skada och fara gärningen gett upphov till. Ett brott för vilket straffet är böter kan ge upphov till betydande skadliga konsekvenser. I bedömningen ska uppmärksamhet också fästas vid exempelvis

<sup>32</sup> RÅ:2016:5 Begränsning av förundersökning, [Riksåklagarens anvisningar | Åklagarmyndigheten \(syttajalaitos.fi\)](#)

upprepningen av det brottsliga förfarandet. Som ett exempel på detta har fall som gäller våld i ett parförhållande tagits upp och som eventuellt inte leder till något strängare straff än böter, men som på grund av upprepningen och enligt en helhetsbedömning inte kan anses vara obetydliga.

I vissa fall när förutsättningarna uppfylls kan ett brottmål hänvisas till medling i enlighet med 1 kap. 2–3 § i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005). Om förlikning har uppnåtts i ärendet och parterna inte har några anspråk mot varandra, kan medlingsavtalet beaktas vid prövning av ett beslut i enlighet med 3 kap. 9 § i förundersökningslagen.

## 7.2 Nedläggning av förundersökning enligt grunden inget brott

Nedläggning av en förundersökning enligt grunden inget brott innebär en nedläggning av en förundersökning som redan har påbörjats. Detta grundar sig på 10 kap. 2 § 2 mom. i förundersökningslagen där det föreskrivs att en förundersökning kan avslutas utan att saken överlämnas till åklagaren, om det vid undersökningen har framgått att inget brott har begåtts.

Uttrycket *har framgått* som används i lagrummet tyder på en mycket hög sannolikhet av att ett brott inte har begåtts. Exempelvis målsägandens ändrade berättelse eller ovilja att utreda saken kan inte enbart ha en avgörande betydelse när förundersökningen läggs ned. Då ska den övriga bevisningen som är tillgänglig inhämtas innan målet kan läggas ned eller exempelvis sändas till åklagaren för begränsning. Att målsägandens berättelse ändras eller att denne inte vill utreda saken räcker inte enbart att visa att inget brott har begåtts.

Beslutsgrunden lämpar sig i princip som beslutsgrund endast för en genomförd förundersökning i fall där tröskeln skäl att misstänka har överskridits, men där man i förundersökningen fått en konkret utredning som otvistigt talar emot denna slutsats. Målsäganden bör informeras i motiveringarna till beslut vad utredningen har visat och varför det utifrån den kan beslutas att inget brott har begåtts i ärendet.

Det hör till åklagaren att pröva specifika straff- och processrättsliga tolkningsfrågor. Om tillämpningen av 10 kap. 2 § 2 mom. i förundersökningslagen (om ett brott har begåtts eller ej) är tolkbar kan undersökningsledaren göra en framställning om processuell begränsning av förundersökningen till åklagaren. Användningsområdet för begränsning på grund av att inget brott föreligger blir således situationer i vilka det i ljuset av den utredning som inhämtats har blivit sannolikt att det inte är frågan om ett brott, men en tolkningsfråga hänförs sig till ärendet, på grund av vilken undersökningsledaren inte kan avsluta förundersökningen med ett i 10 kap. 2 § 2 mom. i förundersökningslagen avsett konstaterande beslut.<sup>33</sup>

<sup>33</sup> Åklagarmyndighetens allmänna anvisning RÅ:2016:5. Begränsning av förundersökning

### 7.3 Förbjuden bedömning av bevis enligt grunden inget brott

Nedläggning av en förundersökning enligt grunden inget brott kräver hög sannolikhet av att något brott inte har begåtts. Denna beslutsgrund kan således inte basera sig på otillräcklig bevisning som kommit upp i en förundersökning, och det hör inte heller till undersökningsledarens befogenheter att bedöma denna.

Detta förundersökningsbeslut kan inte heller grunda sig på en bedömning av betydelsen av faktapåståenden och förhørsutsagor. I dessa är det vanligtvis fråga om en värdering av tvistiga frågor som inte anses åligga polisen då det gäller att bedöma bevisningen. En förundersökning kan således inte läggas ned enligt denna grund endast till följd av att den brottsmisstänkta bestridit en gärning och en händelse i ett förhör. Till exempel ett beslut som polisen motiverar med en situation där ord står mot ord tyder också på förbjuden bedömning av bevisning. En situation där ord står mot ord är dock en preliminär indikation på att en förundersökning eventuellt kan begränsas enligt en processuell grund.

### 7.4 Avbrytande av förundersökning

Enligt 3 kap. 13 § i förundersökningslagen får undersökningsledaren besluta att en förundersökning som har inletts ska avbrytas, om ingen är misstänkt för brottet och om utredning som påverkar ärendet inte kan fås. Avbrytande av en förundersökning innebär att förundersökningsmyndigheten faktiskt fattar ett beslut om att avbryta aktiva undersökningsåtgärder. Förundersökningen ska fortsätta utan ogrundat dröjsmål när det inte längre finns förutsättningar för avbrytande.

Principen ska dock vara att förundersökningen bör fortsätta, om man för brottet kan få en utredning av den misstänkta identitet eller överhuvudtaget om brottet som undersöks. Avbrytande av en förundersökning ska grunda sig på godtagbara orsaker och får inte bli en metod för att "bli av med" obetydliga eller svåra fall. Polisens arbetsbelastning eller ringa undersökningsresurser utgör som sådana inte en grund för att avbryta en förundersökning, och ett avbrytande av en förundersökning är inte prioritering av brottmål.

Ärendet ska utredas tillräckligt före beslutsfattande och först efter det går det att överväga om det finns tillräckliga grunder för att avbryta förundersökningen. Vid en bedömning av när ett beslut om avbrytande ska fattas bör beaktande tas till bland annat sannolikheten av att en ny utredning ännu erhålls i ärendet, hur stor arbetsmängd detta kräver och när en utredning kunde vara tillgänglig. Hurdan utredning i ärendet är tillräcklig beror på fallspecifika faktorer i enskilda brottmål, och det är inte möjligt att entydigt definiera detta.<sup>34</sup>

---

<sup>34</sup> EOAK/2761/2019



Det misstänkta brottets art ska beaktas särskilt när beslutet om avbrytande av en förundersökning fattas. Beaktande av arten tyder framför allt på att ju allvarigare brott det är fråga om, desto längre och effektivare bör man försöka inhämta en utredning av gärningsmannen och brottet innan ett beslut om avbrytande fattas. Då det gäller lindrigare brott kan det bli aktuellt med en prövning av huruvida förundersökningen ska begränsas på det sätt som avses i 3 kap. 10 § 2 mom. i förundersökningslagen.

#### 7.5 Beslut i enlighet med 10 kap. 2 § och 4 § i förundersökningslagen

Efter det att förundersökningen blivit klar ska undersökningsledaren i enlighet med 10 kap. 2 § 1 mom. i förundersökningslagen fatta ett beslut om att saken överlämnas till åklagaren för åtalsprövning eller för utfärdande av ett föreläggande eller yrkande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot. Ett undantag till detta utgörs av brottmål som har utretts som militära rättegångsärenden, om vilka det färdigställda förundersökningsprotokollet utan dröjsmål ska tillställas en militärmyndighet.<sup>35</sup>

Enligt 10 kap. 2 § 2 mom. i förundersökningslagen avslutas förundersökningen dock utan att saken överlämnas till åklagaren, om det vid undersökningen har framgått att inget brott har begåtts eller att åtal i saken inte kan väckas eller att inget annat offentlighetsrättsligt anspråk som grundar sig på ett brott kan framställas mot någon i saken, exempelvis ett anspråk att förverkandepåföljd ska påföras. Ett sådant beslut kan fattas exempelvis när den som misstänkt för brott är en person under 15 år utan straffrättsligt ansvar, den misstänkte har avlidit<sup>36</sup>, åtalsrätten är klart preskriberad, målsäganden inte kräver straff i det fall som avses i 3 kap. 4 § 2 mom. i förundersökningslagen eller målsäganden har återtagit sitt straffyrkande.

Enligt 10 kap. 4 § i förundersökningslagen, om det under förundersökningen framgår att det inte längre finns anledning att misstänka den som har underrättats om att han eller hon är misstänkt för brott, men förundersökningen inte kan avslutas helt och hållet på det sätt som anges i 2 §, ska förundersökningen utan ogrundat dröjsmål avslutas för denna persons del. Detta beslut syftar till att minska de negativa konsekvenserna av ställningen som misstänkt för brott.<sup>37</sup> Det finns alltså inget skäl att vänta med att fatta detta beslut tills hela förundersökningen överlämnas till åtalsprövning, utan beslutet ska fattas genast när förutsättningarna uppfylls. Ifall brottsmisstanken faller bort räcker det inte heller med att byta den misstänktes ställning i informationssystemet till "annan", utan det handlar om ett

<sup>35</sup> Militär rättegångslag (326/1983) 2 och 14 §. Kommendören för truppavdelningen ska efter avslutad förundersökning avgöra om förundersökningsmaterialet ska tillställas åklagaren för åtalsprövning. Det har utfärdats en anvisning om förfarande vid efterlysningar och begäran om förundersökning som rör värnpliktiga, POL-2022-120154.

<sup>36</sup> Om den som misstänks för brott avlider innebär detta inte att man helt kan låta bli att göra förundersökningen, utan likadana omständigheter behöver beaktas som vid beslut om undersökning av en brottslig gärning. Ju allvarigare brott det handlar om och ju större skador gärningen har orsakat, desto viktigare är det att reda ut parterna och händelseförloppet. Polisen kan vara den enda myndigheten som har befogenheter att utreda händelser och ansvarsfrågor i anknytning till gärningen.

<sup>37</sup> RP 222/2010 rd s.246

förundersökningsbeslut som den berörda parten ska underrättas om såsom det föreskrivs i 11 kap. 1 § i förundersökningslagen.<sup>38</sup>

Det är möjligt att i vissa fall tillämpa partiellt avslutande av förundersökning (10 kap. 4 § i FUL) som en del av en framställning om processuell begränsning även om en processuell begränsning i allmänhet omfattar hela brottmålet som undersöks.<sup>39</sup>

## 7.6 Uppskjutande av förundersökningsåtgärder

Enligt 3 kap. 12 § i förundersökningslagen får undersökningsledaren besluta att förundersökningsåtgärderna ska skjutas upp till en senare tidpunkt, om det är nödvändigt för att utreda det brott som undersöks eller något annat brott som har samband med det och om uppskjutandet inte äventyrar någons liv, hälsa eller frihet eller medför risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Oftast kommer ett beslut om uppskjutande i fråga då när någon förundersökningsåtgärd skulle avslöja för någon av de misstänkta att polisen är den brottsliga verksamheten på spåren och detta avslöjande kunde försvåra förundersökningen.

Det är rätt vanligt vid förundersökning att någon omständighet som anknyter till utredningen av brottet och som har betydelse med tanke på förundersökningen drar ut på tiden och kan fås först efter en längre tid. I vissa fall kan det behövas ett beslut av domstol eller någon annan myndighet i en förhandsfråga för att förundersökningen ska kunna fortsätta. I fråga om brottshelheter kan huvudbrottet undersökas och bevisning skaffas vid en polisenhet, och då väntar förundersökningar som anknyter till samma helhet vid andra enheter, och ett beslut om uppskjutande för dessa kan komma i fråga.

Normala dröjsmål mellan förundersökningsåtgärder förutsätter inga särskilda åtgärder av undersökningsledaren, men i de fall då dröjsmålet håller på att bli tydligt avvikande från det normala kan undersökningsledaren fatta ett beslut om uppskjutande av en förundersökningsåtgärd. Ett beslut om uppskjutande förutsätter ingen bedömning om varaktigheten för uppskjutandet, men varaktigheten för uppskjutandet påverkas av skäligheten, arten av utredning som ska skaffas och arbetsmängden. När det gäller allvarliga brott accentueras undersökningsintresset på så vis att uppskjutandet av en åtgärd kan gälla en längre tid än när ett lindrigt brott undersöks. I de fall där beslutet kan påverka en parts rättigheter, intressen eller skyldigheter ska det fattas ett skriftligt förundersökningsbeslut.<sup>40</sup> När förutsättningar inte längre finns ska förundersökningen fortsätta.

<sup>38</sup> Rantaeskola (toim.) Esitutkintalaki – Kommentaari. s. 273

<sup>39</sup> Åklagarmyndighetens allmänna anvisning RÅ:2016:15. Begränsning av förundersökning. Endast exceptionellt och av ett särskilt skäl kan det vara motiverat att tillämpa begränsningen med att avsluta förundersökningen i fråga om någon brottsmisstanke.

<sup>40</sup> RP 222/2010 rd s.198

När det gäller förundersökningar som enligt lag ska undersökas skyndsamt ska ett beslut om uppskjutande övervägas noggrant, och vid behov ska förundersökningssamarbete inledas med åklagaren. Särskilt om förundersökningen drar ut på tiden är det viktigt att bedömningar och åtgärder som har genomförts under förundersökningen antecknas i undersökningspromemorian även om inget egentligt förundersökningsbeslut fattas.

## 8 Förundersökningsbeslut och motiveringsskyldighet<sup>41</sup>

Det finns inga specialbestämmelser om motivering av förundersökningsbeslut i den gällande lagen. Det har förutsatts att beslut i laglighetsövervakning av polisens förundersökningsbeslut motiveras i den mån som ärendets karaktär har krävt. I fråga om motiveringarna till beslutet ska som realiteter som påverkat avgörandet nämnas endast de som direkt stöder utfallet av beslutet. På så vis blir beslutet lättare att förstå och tydligare.<sup>42</sup>

I 11 kap. 1 § i förundersökningsslagen föreskrivs om vad förundersökningsbeslut ska innehålla. Av beslutet ska framgå saken, grunderna för beslutet, bestämmelser som tillämpats och innehållet i beslutet. Rätten att få ett motiverat beslut i sin sak hör till garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning som nämns i grundlagen. Ett förundersökningsbeslut ska normalt innehålla uppgifter om vilken rättsnorm avgörandet grundar sig, vilka fakta i fallet som påverkar avgörandet av ärendet, hur dessa fakta har bedömts och slutresultatet av avgörandet.

Motiveringarna ska alltså åskådliggöra till läsaren varför det exempelvis inte finns skäl att misstänka brott i det berörda ärendet. Motiveringarna visar om vilka omständigheter det inhämtades konkret utredning och om vilka utredningen eventuellt uteblev. Motiveringarna visar utredningens betydelse i en konkret sak. Motiveringarna visar de rättsliga utgångspunkter som bedömningen kopplas till. Motiveringarna visar också de förutsättningar som ska uppfyllas för att ärendet ska kunna övervägas på nytt.

I varje fall ska det av besluten framgå utöver beslutets rättsliga grund och slutresultat, även de fakta som beslutsfattaren anser utgöra de i lag avsedda förutsättningarna för beslutet. Att enbart ange den tillämpade rättsnormen och slutresultatet uppfyller inte kraven som har ställts gällande motiveringsskyldigheten. När det gäller förundersökningsbeslut har det ansetts vara centralt att parterna behöver veta varför ingen förundersökning görs i ärendet eller varför den har avslutats. En viktig aspekt är också att målsäganden har möjlighet att överväga gällande beslutet om han eller hon eventuellt kommer att använda sin sekundära åtalsrätt i saken.

<sup>41</sup> Förundersökningsbeslut behandlas bl.a. i riksdagens justitieombudsmans avgöranden EOAK/4549/2018, EOAK/1121/2018, EOAK/3430/2017, 4717/2014 och 3885/2014 samt i statsrådets justiekanslers avgöranden OKV/7/1/2015 och OKV/1718/1/2018

<sup>42</sup> RP 222/2010 rd s.247

Målsägandens sekundära åtalsrätt är i princip en viktig institution, men i praktiken utnyttjas den rätt sällan. Med tanke på målsägandens rättsskydd är det centralt att det framgår av beslutet vilka omständigheter som har förblivit beroende av invändning, alltså sådana som inte stöds av någon konkret utredning. Ordentliga motiveringar förebygger också nya begäranden om förundersökning om samma händelser.

Motiveringar till beslut möjliggör även yttre kontroll av avgöranden. De har också betydelse med tanke på beslutsfattarens egen självkontroll, eftersom beslutsfattaren måste överväga beslutets rättsliga hållbarhet då motiveringar anges. Motiveringar har även betydelse med tanke på tilliten till myndighetens verksamhet.

Det är inte tillåtet att förbise kraven för adekvat motivering av beslut, inte ens när det handlar om så kallade rutinfall. Att enbart konstatera exempelvis att det handlar om ett civilrättsligt tvistemål är inte i sig en tillräckligt specificerad grund att visa att det inte finns skäl att misstänka brott i ärendet. Det bör dock alltid övervägas fall för fall hurdan motivering är tillräcklig i olika ärenden.

Omfattningen av motiveringar i förundersökningsbeslut är inget värde i sig, utan fokus bör ligga på det väsentliga i innehållet av beslut på ett konkret sätt och att medborgare kan förstå de motiveringar och juridiska begrepp som står skrivna i beslut. Ordentliga motiveringar ökar offentligt tillit till kvaliteten och behörigheten av förundersökningsmyndighetens verksamhet.<sup>43</sup>

## 9 Skriftligt beslut

Det ska enligt 11 kap. 1 § 1 mom. i förundersökningslagen fattas ett skriftligt beslut om att en förundersökning inte görs, att den läggs ned med stöd av 3 kap. 9 § 1 mom. eller 10 eller 10 a § och att den avslutas utan att saken lämnas till åklagarens prövning. Detsamma gäller andra liknande förundersökningsbeslut som kan påverka en parts rättigheter, intressen eller skyldigheter

Enligt 11 kap. 1 § 2 mom. i förundersökningslagen ska av beslutet framgå:

- 1) den myndighet som fattat beslutet och beslutstidpunkten
- 2) parterna
- 3) ärendet
- 4) grunderna för beslutet och de bestämmelser som tillämpats
- 5) beslutets innehåll och
- 6) kontaktuppgifter till förundersökningsmyndigheten som ger ytterligare information.

---

<sup>43</sup> Det bör beaktas vid beslutsfattande att långtgående juridisk prövning hör till åklagaren. Om det handlar om en situation som lämnar rum för juridisk tolkning finns det skäl att hellre låta åklagaren pröva ärendet. Någon straffrättslig reglering kan även förutsätta krävande juridisk bedömning, vilket inte hör till polisens uppgifter och kan förutsätta ställningstagande av en domstol för att få rättspraxis i fråga om nya brottsrubriceringar.

Med beaktande av bestämmelserna i 11 kap. 1 § i förundersökningslagen räcker det inte till att motiveringarna enbart införs i undersökningsanmälan, utan det krävs även ett skriftligt beslut antingen i informationssystemet för polisärenden eller på en särskild Kameleonblankett. Beslutet ska ges till en part som är närvarande vid förundersökningen eller sändas per post till den adress som han eller hon har uppgett eller som förundersökningsmyndigheten annars känner till.

## 10 Undersökningsledarens beslut<sup>44</sup>

Undersökningsledaren får inte delegera det egentliga beslutsfattandet till en utredare. Undersökningsledaren eller hans eller hennes företrädare får med stöd av 2 kap. 2 § och 3 kap. 3 § i förundersökningslagen själv bereda och besluta om ärenden som undersökningsledaren har ansvar för. Alternativt kan undersökningsledaren förordna en utredare av ärendet att bereda beslutet för undersökningsledaren som fattar beslutet. Den som bereder beslutet kan i beslutet anteckna de uppgifter som krävs. Undersökningsledaren granskar ärendet i informationssystemet och fattar beslutet. Undersökningsledaren ansvarar för beslutets riktighet och lagenlighet samt för att beslutet är förenligt med de krav som avses i 11 kap. 1 § 2 mom. i förundersökningslagen.

Beslutet som undersökningsledaren har godkänt i informationssystemet med sina egna behörigheter och på så vis undertecknat elektroniskt i informationssystemet lämnas till den som är närvarande vid förundersökning eller sänds per post till den berörda parten, om inga grunder finns för att skjuta upp sändande av beslutet eller om det inte föreskrivs annat om ärendet i fråga. Beslutet kan även sändas per e-post med den berörda partens samtycke med beaktande av sekretessbestämmelserna eller via tjänsten Suomi.fi.<sup>45</sup>

Med elektronisk underskrift avses i denna anvisning att undersökningsledaren godkänner förundersökningsbeslutet i Patja-systemet med sin P-kod. På grund av utveckling av informationssystem ges det separata anvisningar om undertecknande i andra system.

Undersökningsledarens skyldighet att underteckna gäller inte förundersökningsbeslutet som skrivs ut ur informationssystemet och sänds till åtalsprövning, utan undersökningsledaren godkänner förundersökningsprotokollet som dokument som sänds till åtalsprövning.

<sup>44</sup> Denna del av anvisningen har upprättats med utgångspunkt i riksdagens justitieombudsmans avgörande EOAK/4549/2018 för att precisera beslutsfattandeprocessen. Riksdagens justitieombudsman har också uttryckt sig om ärendet i sitt avgörande EOAK/656/2021.

<sup>45</sup> POL-2020-51953 Styrbrev om ibruktagande av tjänsten Suomi.fi vid polisenheter (på finska). Att sända beslutet via tjänsten förutsätter att kunden har tagit tjänsten i bruk och ger sitt samtycke till att handlingar kan sändas. Samtycket ges normalt i samband med att en elektronisk brottsanmälan görs, eller parterna ska särskilt frågas om samtycke. Alternativt kan handlingar sändas via Deltagons krypterade e-post.

## 11 Efterhandsprövning av beslutsförfarandets lagenlighet

Förloppet av beslutsfattandet ska i efterhand kunna konstateras, då beslutets lagenlighet provas. Av beslutet ska framgå huruvida beslutet i informationssystemet har undertecknats av förundersökningsledaren själv som även på detta sätt har granskat och godkänt den registrering som har gjorts av en eventuell beredare.

Polisöverdirektör

Seppo Kolehmainen

Polisinspektör

Kari Siivo

Handlingen har undertecknats elektroniskt i dokumenthanteringssystemet. Polisen den 19.10.2023 kl. 19:31. Registratorskontoret kan verifiera underteckningen.

### Bilagor

#### Ständlista

Polisenheter  
Ålands polismyndighet

#### För kännedom

Polisstyrelsens enheter  
Polisavdelningen vid inrikesministeriet  
Riksåklagarens byrå  
Gränsbevakningsväsendet  
Tullen  
Försvarsmakten/Huvudstaben juridiska avdelningen  
Sinetti-handböckerna/Staben  
Webbplatsen Polisen.fi/Staben